

ROMANA ŁOBODZIŃSKA

Wrocław

Śląskoznawcze prace Władysława Nehringa

Słowa kluczowe: Władysław Nehring, slawistyka, dialektologia, onomastyka, śląskie nazwy miejscowe, etymologia

Okres aktywności naukowej i zawodowej Władysława Nehringa to lata 1860–1907. Już w czasie pracy w gimnazjach w Trzemesznie (od 1857 roku), potem w Poznaniu oraz w poznańskim archiwum grodzkim zajmował się pracą naukową. Jej wyraźna intensyfikacja datuje się od roku 1868, kiedy to objął katedrę slawistyki we Wrocławiu. Odejście na emeryturę tylko w niewielkim stopniu ograniczyło jego aktywność. Ten czas to zarazem okres kształtowania się i intensywnego rozwoju nowożytnej nauki — historii, filologii, również językoznawstwa. Zainteresowania tymi dziedzinami podzielał też Nehring, co znalazło odzwierciedlenie między innymi w badaniach historii języka polskiego, a ich zwieńczeniem była wydana w 1886 roku w Berlinie praca *Altpolnische Sprachdenkmäler. Systematische Übersicht. Würdigung und Texte. Ein Beitrag zur slavischen Philologie*, w której, posługując się metodą historyczno-porównawczą, sumiennie i dokładnie charakteryzuje omawiane zabytki, umieszczając ich analizę na szerokim tle porównawczym. Świadectwem jego rozległej wiedzy językoznawczej i zainteresowań naukowych są również bardzo obszerne i wnikliwe recenzje ukazujących się współcześnie prac językoznawczych — *Gramatyki historyczno-porównawczej języka polskiego* z 1879 roku, t. 1–2, wydanej we Lwowie przez Antoniego Małeckiego¹, czy *Gwary kaszubskiej* opublikowanej przez Jana Karłowicza w Warszawie w 1898 roku². Nie pozostał też obojętnym wobec konstytuującej się i kształtującej w tym okresie onomastyki, dzisiaj subdyscypliny językoznawstwa, wówczas traktowanej jako nauka pomocnicza historii. Genezy zainteresowania nazwami własnymi i nauki o nich w języku polskim,

¹ Rec. W. Nehring, „Ateneum” 4, 1880, s. 162–173.

² Rec. W. Nehring, „Kwartalnik Historyczny” 1901, s. 525–530.

czy szerzej w językach słowiańskich, należy szukać w badaniach prowadzonych w pierwszej połowie XIX wieku na obszarach językowych polskim, czeskim i niemieckim. Podwaliny naukowych badań propriów stworzył Josef Dobrovský (1753–1829), uzasadniając w swoich studiach słowotwórczych, że nazwy własne stanowią odrębną warstwę w języku i wymagają osobnych badań. Niektóre z jego teoretycznych zasad są aktualne również dziś, na przykład te mówiące o utracie znaczenia leksykalnego w deapelatywnych propriach czy też o odapelatywnym bądź odantroponimicznym pochodzeniu toponimów. Do tych założeń nawiązywali późniejsi badacze — historyk František Palacký (1798–1876)³ i sławista Franz Miklosich (1813–1891), który w 1860 roku opublikował *Die Bildung der slavischen Personennamen*, w 1864 *Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen*, a w latach 1872 i 1874 *Die slavischen Ortsnamen aus Apellativen*. Te fundamentalne i pionierskie dla słowiańskiej onomastyki prace zawierają korpus słowiańskich nazw własnych i baz leksykalnych (789 toponimicznych i 480 antroponimicznych). Miklosich jest też autorem pierwszej klasyfikacji słowiańskich nazw miejscowych: wyróżnił nazwy pochodzące od nazw osób oraz nazwy pochodzące od apelatywów. Badania etymologiczno-historyczne prowadzone pod koniec XIX i na początku XX wieku wiązały się głównie z poszukiwaniami dotyczącymi wyjaśnienia etymologii i genezy nazw, głównie — miejscowości i rzek. Odkrycia w tej dziedzinie służyły dialektologom, historykom, geografom i archeologom. Wykorzystywane były w dyskusji nad ustaleniem prakolebki Słowian, w badaniach dotyczących dziejów osadnictwa, kolonizacji, relacji sąsiedzkich na terenach pogranicznych, pełniąc funkcję argumentacyjną, na przykład w polskiej i czeskiej historiografii pojawiły się opinie, że terytorium pierwotnych plemion słowiańskich można ustalić, opisując zasięg występowania niektórych typów ojkonimów, przede wszystkim zakończonych na (-ow)ice lub -any. W owym czasie dominowały dwa główne sposoby prowadzenia badań onomastycznych: gromadzenie materiału onimicznego i precyzyjna analiza (mikro) filologiczna.

Polskie nazwy własne, zwłaszcza te zapisane w średniowiecznych dokumentach, zaczęto badać i analizować od lat siedemdziesiątych XIX wieku przede wszystkim w gramatykach historycznych języka polskiego⁴. Interesowali się nimi też historycy, między innymi Franciszek Bujak (1875–1953)⁵, Tadeusz

³ F. Palacký, *Rozbor etymologický místních jmén česko-slovanských*, „Časopis Českého museum” 8, 1834, s. 404–419.

⁴ J. Baudouin de Courtenay, *O driewniepolskom jazykie do XIV stoletija*, Leipzig 1870; J. Łoś, *Gramatyka polska. Cz. I. Głosownia historyczna*, Lwów-Warszawa-Kraków 1922; *idem*, *Gramatyka polska. Cz. II. Słowotwórstwo*, Lwów-Warszawa-Kraków 1925; *idem*, *Gramatyka polska. Cz. III. Odmiennia (fleksja) historyczna*, Lwów-Warszawa-Kraków 1927.

⁵ F. Bujak, *Studia nad osadnictwem Małopolski*, cz. 1, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego A.U.” 47, 1905.

Wojciechowski (1813–1919)⁶, Franciszek Piekosiński (1844–1906)⁷. Wojciechowski jest autorem pierwszej klasyfikacji nazw miejscowych opartej na kryteriach historyczno-osadniczych łączących typy nazw miejscowych z określonym typem osadnictwa. Wyróżnił pięć grup nazw: 1. nazwy wskazujące na właściwość topograficzną; 2. nazwy patronimiczne; 3. nazwy dzierżawcze; 4. nazwy służebne; 5. nazwy rodowe, które miały odpowiadać pięciu sposobom pierwotnego zasiedlenia Polski⁸.

W ten pejzaż naukowy wpisują się badania i prace onomastyczne Władysława Nehringa, który znał wcześniejsze opracowania Dobrovskiego i Miklosicha oraz prace współczesnych uczonych poświęcone nazewnictwu słowiańskiemu i śląskiemu. Przykładem zainteresowania zagadnieniami ogólnosłowiańskimi jest rozprawa *Über die Namen für Polen und Lechen*, zamieszczona w czasopiśmie „Archiv für slavische Philologie” z 1879 roku⁹. Zagadnienie etymologii nazw *Polanie* i *Lachowie* było przedmiotem zainteresowania wielu autorów¹⁰, a w świetle ich prac okazuje się, że Nehring był prekursorem współczesnej etymologii nazwy *Lach*, którą zestawiał z ruskim wyrazem *ljach*, stł. *łech*, i rzeczownikiem *ljada*, stł. *łęda*, stpol. *łęd*, *łęda*, oznaczającymi dawniej równinę, czyli ugór. Słowem *ljadbskij*, *łędbskij* oznacza *polski*. Dla etymologii nazwy *Lachów* ważny jest — według Nehringa — fakt, że na Rusi przymiotnik utworzony od rzeczownika *lach* nie brzmi *lacki*, lecz *ladzki*. Na oznaczenie Polski pisano *Ljadskaja zemla*. Nazwę *Polan* (*Polanie*) wywodzi błędnie od apelatywu *polana* ‘miejsce w lesie niezadrzewione, porośnięte trawą, pole, łąka otoczone lasem’, wbrew etymologii wywodzącej ten etnonim od apelatywu *pole*. Według Nehringa nazwy *Polanin* i *Lach* są jednoznaczne jako pierwotne określenia Polaków. Swoją rozprawę zamyka autor przeglądem źródeł i zestawieniem nazw nadawanych Polakom w różnych okresach historycznych przez Słowian, podaje między innymi, że w *Kronice D. Brankowicia*¹¹ jest zapis *rex Vladislav Lendianin*, a w dziele I. Gundulicia¹² *Osman* czytamy: *osmanъ есть младъ voeva na leha*¹³. Zainteresowanie Władysława Nehringa nazwami polskimi, a szczególnie śląskimi znalazło wyraz w kilku tekstach i recenzjach. W artykule *Schlesische Ortsnamen*

⁶ T. Wojciechowski, *Chrobacja. Rozbiór starożytności słowiańskich*, Kraków 1873.

⁷ F. Piekosiński, *O powstaniu społeczeństwa polskiego w wiekach średnich i jego pierwotnym ustroju*, „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego A.U.” 14, 1881.

⁸ *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998, s. 196.

⁹ W. Nehring, *Über die Namen für Polen und Lechen*, „Archiv für slavische Philologie” 3, 1879, s. 467–478.

¹⁰ Por. T. Lehr-Splawiński, *Lechowie*, [hasło w:] *Słownik starożytności słowiańskich*, t. 3, cz. 1, red. W. Kowalenko, G. Labuda, Z. Stieber, Warszawa-Kraków 1967–1968, s. 12.

¹¹ Djordje Branković (1645–1711) — polityk, autor historii Serbii.

¹² Ivan (Dživo) Franov Gundulić (1589–1638) — najślawniejszy chorwacki poeta barokowy, autor między innymi poematu epickiego *Osman*.

¹³ S. Sochacka, *Działalność slawistyczna Wł. Nehringa*, Opole 1980, s. 141.

auf -witz, -itz opublikowanym w czasopiśmie „Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift”¹⁴ Nehring wskazuje na doniosłe znaczenie badań etymologicznych, podając jednocześnie przykłady pseudoetymologii nazw słowiańskich i polskich, od pseudoetymologii w *Kronice* Nestora¹⁵ po te zawarte w średniowiecznych kronikach polskich oraz XVII- i XVIII-wiecznych tekstach kronikarzy i historyków. Przypomina, że również współcześnie wcale nie jest łatwo dać jednoznaczny etymologię wielu nazw, mimo znanych już fundamentalnych prac Alexandra Buttmana, F. Miklosicha i Jana Baudouina de Courtenay¹⁶. Przyjmując za F. Miklosichem, że nazwy miejscowe pochodzą od antroponimów lub apelatywów i tworzone są za pomocą sufiksów, Nehring przytacza wiele przykładów nazw, których jednoznaczna interpretacja etymologiczna jest bardzo trudna, a często niemożliwa. Trudno jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, czy nazwy miejscowe zakończone na *-ow* (niem. *-au*) oraz *-in* powstały od nazw osobowych czy też apelatywów: *Tarnovo*¹⁷, *Kruszevo*, *Konin*, *Sliwin* < *tarn*, *krusza*, *koń*, *śliwa*; *Tarn*, *Krusza*, *Koń*, *Śliwa*. Nierozstrzygnięta pozostaje sprawa nazwy niem. *Liegnitz* z pol. *Lignica* lub *Legnica*, którą Julian Strykowski łączy z *lager* ‘obóz’ od *legać*, Buttman z pol. *łęg*, co zdaniem Nehringa jest niepoprawne, bo niemieckie formy *Lugnitz*, *Laugnitz*, które można analogicznie porównać z formą niem. *Lausitz*, pol. *Łużyce*, nie pozwala na taką etymologię. Zwraca też uwagę na związek nazwy *Liegnitz* z formą *legniczane* oraz sufiks, który tworzy również nazwy rzek. Dlatego nie można wykluczyć, że *Lignica*, *Legnica* może pochodzić od *L'gnica*, zakładając, że grunt, na którym leży, jest błotnisty¹⁸. Trudności w podaniu prawidłowej etymologii są też spowodowane germanizacją pierwotnych słowiańskich nazw, z czego Nehring doskonale zdaje sobie sprawę. Jako przykłady trudności wynikających z substytucyjnych zapisów podaje między innymi nazwę *Chotēbandz*, utworzoną od nazwy osobowej *Chotēbandz* ‘bądź kochany’, zapisaną w 1229 roku jako *Kotzobantz*, i porównuje ją z łужицкą formą *Kottbus* oraz formą *Kadebusch*, pol. *Warta* zapisane jako *Barda* (1155 rok), *Bardau* (koniec XIII wieku), nazwę czes. *Ratibor* i formę niem. *Rotwurst*.

Aby omówić nazwy miejscowe utworzone zakończeniem pol. *-wice*, niem. *-witz, -itz*, przedstawia koncepcje na temat pochodzenia tego formantu wywodzą-

¹⁴ W. Nehring, *Schlesische Ortsnamen auf -witz (-itz)*, „Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift” 4, 1888, s. 485–493.

¹⁵ *Kronika. Powieść minionych lat* — staroruski latopis opisujący dzieje Rusi od czasów najdawniejszych do XII wieku, którego autorstwo przypisywano mnichowi Nestorowi. Dziś najczęściej uważa się, że Nestor był autorem jedynie najstarszej redakcji, napisanej w 1113 roku.

¹⁶ A. Buttman, *Die deutschen Ortsnamen und die ursprünglich slavischen in der Mark und der Lausitz*, Berlin 1856; F. Miklosich, *Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen*, Wien 1864; *idem*, *Die Slavischen Ortsnamen aus Appellativen, in zwei Teilen*, Wien 1872, 1874; J. Baudouin de Courtenay, *op. cit.*

¹⁷ Wszystkie formy onimów zgodne z ortografią podaną przez W. Nehringa.

¹⁸ Czyli łgnie, lepi się.

ce się od Jerzego Samuela Bandtkiego, a przejęte przez ogół badaczy, i łączące zakończenie pol. *-wice*, niem. *-witz*, z łacińskim *vicus*, stniem. *weig*, wywodzącym się z pie. *večas* ‘wieś’. Tymczasem w językach słowiańskich to znaczenie jest oddawane przez pol. *wieś* (nie *wice*), serb. *vas*, czes. *ves*. Według Nehringa formant *-wice* jest słowiański i jest to forma mnoga od singularnej *-wic*, a dokładniej accusativus użyty jako nominativ, bo w średniowiecznych dokumentach pojawiają się mianownikowe formy, na przykład *unevici*, *bunovici*, *beneszovici* itd. Za pomocą *-ic* oraz *-owic* tworzone są zarówno nazwy pospolite, jak i nazwy własne: *województic* < syn wojewody, *dziedzic* < syn dziada, *królewic* < syn króla, *Wilczyc* < syn Wilka, *Wršovic* < *Wirch*. Nehring jasno stwierdza, że niemieckim zakończeniom *-itz*, *-witz* odpowiadają polskie *-ic*, *-ice*, *-wice*, ale również *-ec*, *-wiec*, *-ce*, *-wce*, *-ica*, *-wica*.

Aby ograniczyć liczbę analizowanych nazw, badacz dzieli słowiańskie (polskie) nazwy na następujące grupy:

1. Nazwy miejscowe utworzone od nazw osobowych:

— nazwy patronimiczne z zakończeniem *-ice*, *-wice*, niem. *-itz*: *Jankwitz* < *Jankouici*, *Pohlwitz* < *Paulouici*, *Ziegelwitz* < *Czeslawice*, *Witoslawitz* < *Witoslauici*;

— nazwy dzierżawcze na *-ow*, *-owa*, *-owo*, *-in*, *-ski*, niem. *-au*: *Paulouo/Pawellau*, *Martinouo/Martinou/Martinsdorf*, *Strachotin/Dorf des Strachota*, *Žegocin*.

2. Nazwy miejscowe utworzone od apelatywów:

— wskazujące na mieszkańców lub oznaczające zajęcia mieszkańców albo też charakteryzujące ich ze względu na miejscowość, którą zamieszkują: *Biskupici*, *Łagiewniki*, *Rybarzy*, *Swinary*, *Podgorzany*, *Popovici* (*Pöpelwitz*), *Zaleszany*, tu zalicza też nazwy utworzone od etnonimów: *Czechy*, *Pomorzany*, *Prusy*; — wskazujące na charakterystyczne cechy terenu, związane z kulturą, utworzone od nazw rzek: *Bukovina* (*Buchenwald*), *Bielawy* (*Bielau*), *Kamieniec* (*Kamenz*), *Lgota*, *Łazy*, *Nakle*, *Osiek* (*Ossig*), *Wola*, *Olawa* < rz. *Ohle*, *Oppau* < rz. *Oppa*.

Według W. Nehringa niemieckie formy zakończone na *-witz* lub *-itz* mogą się znaleźć we wszystkich grupach, choć tylko pierwsza grupa nazw — patronimicznych — jego zdaniem jest tworzona przyrostkiem (końcówką) *-wice* (czasem *-ice*), któremu odpowiada niem. *-itz*, *-witz*. Podaje wiele przykładów nazw niemieckich, których polskie odpowiedniki nie są nazwami patronimicznymi: *Maluschitz* < *Maluschino* = *Małuszyno* : nazwa osobowa *Małusza*, *Briesnitz* < *Brzeźnica* : brzeza, *Birke* ‘brzoza’, *Buchwitz* < *Bukowiec* ‘Buchenwald’, *Gröditz* < *Grodec*, *Grodziec* ‘Burgort’, *Leschnitz* < *Leśnica* ‘Wald flizende Strom, Waldbach’, *Strehlitz* < *Strzelce* ‘Jäger’, ‘schützen’, *Würbitz* < *Werbenica* (1175), *Wierzbnica* : wierzba, *Weide*, *Zabelwitz* < *Zabłocie* : błoto, *Sumpf*, *Zedlitz* < *Siedlce coloni*.

Nehring jest też autorem obszernych recenzji dwóch prac językoznawczych — onomastycznych. Jedną jest traktat Konstantego Damrotha *Die älteren Orts-*

*namen Schlesiens, ihre Entstehung und Bedeutung*¹⁹, uznany przez Nehringa za znaczące osiągnięcie naukowe, bo obejmuje bardzo obszerny materiał, który autor poddaje wszechstronnej analizie — pierwsza część pracy poświęcona jest rozważaniom na temat nazwy *Śląsk*, nazw górskich i rzecznych, druga dotyczy nazw miejscowych (utworzonych od nazw osobowych — wśród nich wyróżnia się grupa nazw od imion świętych, będących patronimami kościołów; utworzonych od nazw ogólnych, to znaczy apelatywnych, w tym obrębie dalszy podział na nazwy od zajęć mieszkańców, ich relacji z właścicielami [książętami], od charakteru terenu, od nazw związanych z florą i fauną). Z uznaniem przywołuje lektury Damrotha, kształtujące jego warsztat badawczy, a są wśród nich między innymi prace Johanna Geорга Kniego²⁰, Colmara Grünhagena²¹ oraz będące podstawą analizy językowej prace F. Miklosicha i Karla Weinholda²². Nehring w swojej recenzji polemizuje z zasadnością przyjętej przez Damrotha koncepcji budowy hasła: jako pierwszą podaje on nazwę pierwotną, potem zapisy źródłowe, a na końcu objaśnienia etymologiczne. Taki układ hasła Nehring uznaje za nieprawidłowy, uważając, że lepiej byłoby „od znanego do poszukiwanego”, to znaczy wyjść od współczesnej formy i poprzez formy udokumentowane dojść do pierwotnej, ponieważ często jest ona i tak hipotetyczna. Zwraca uwagę na nie zawsze poprawne etymologie, ponieważ nazwy śląskie często ulegały germanizacji, były zapisywane substytucyjnie, a materiał porównawczy, czerpany przez Damrotha z pracy Miklosicha, pochodzi z terenów niezgermanizowanych. Z uznaniem wyraża się o rekonstrukcjach Damrotha, zwracając uwagę na błędy, na przykład nazwa miasteczka *Lewin* w hrabstwie *Glatz* na pewno nie pochodzi dokładnie od *lew* (*Löwe*), ponieważ wówczas brzmiałaby *Lwow* lub *Lwin*, wskazuje za to na występujące w dokumentach imię *Lewa* (przym. *lewy*); *Ratibor* nie ma nic wspólnego z *Rad* ‘rota’, lecz pochodzi od *rat* ‘walka’, *bor* ‘wojownik’; *Zauche* to nie *Czechowo*, tylko *Suche*; *Osieczna* nie pochodzi od czasownika *osieć*, ponieważ taki nie istnieje, tylko od *Osiek* (niem. *Ossig*): *pasieka*, niem. *Aushau*. *Bielawa* to pastwisko, na którym rośnie ziele *biele*; *Konary* > niem. *Kunern* nie

¹⁹ K. Damroth, *Die älteren Ortsnamen Schlesien, ihre Entstehung und Bedeutung*, Beuthen 1896, rec. W. Nehring, „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” 4, 1901, z. 7, s. 73–75.

²⁰ J.B. Knie, *Alphabetisch — Statistisch — Topographische Übersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orto der Königl. Preus. Provinz Schlesien [...]*, Breslau 1830. Autor opisał w swym dziele każdą, nawet najmniejszą osadę na Śląsku, podając często, prócz nazwy urzędowej, również nazwy tych miejscowości w językach używanych przez miejscową ludność, takich jak polski, wasserpolskich (dialekty śląskie), wendyjski (górnoluzycki), morawski czy mundart (niemieckie dialekty śląskie). Dla współczesnych historyków praca ta, jak i podobne zlecone przez pruską władzę, stanowi podstawę do opisywania dziejów śląskich miejscowości.

²¹ C. Grünhagen, *Regesten zur schlesischen Geschichte*, t. 1, Breslau 1868.

²² K. Weinhold był autorem między innymi książki *Über deutsche Dialectforschung. Die Laut- und Wortbildung und die Formen der schlesischen Mundart*, Berlin 1853, w której opisuje wpływ dialektów niemieckich na dialekt śląski i stopniowe wypieranie tego ostatniego.

pochodzi od *konary* ‘gałęzie’, niem. *Aeste*, lecz należałoby tę nazwę zrekonstruować jako *Koniary* ‘Pferdehütter’.

Drugą pracą, której Nehring poświęcił uwagę, jest książka Stanisława Drzażdżyńskiego *Die slavischen Ortsnamen des Kreises Leobschütz*²³. Zawarte w tej recenzji uwagi również ukazują warsztat onomastyczny i historyczny W. Nehringa, wskazującego na przykład na związek między formami *Comeise*, cz. *Chomiz*, a nazwą osobową *Camöse*, co umożliwiałoby dotarcie do pierwotnej nazwy *Chomiaza*, która pojawia się od 1136 roku koło Mogilna i oznacza pagórkowaty teren (*coupiertes terrain*), choć można by ograniczyć wyprowadzenie tej nazwy tylko do tematu *chom-*, zawartego również w *chomąto* i w nazwach *Chomątowo*, *Chomęcice*, oraz związek między formami *Leobschütz*, *Glubczice*, najstarszą czeską formą *Hlubcicich* (1107) i powstałą po zaniku nagłosowego *h*, przegłosie niemieckim *u* na *eo* *Leoben*. Ten bogaty nurt badań filologiczno-językoznawczych dopełniają dwa przyczynki dotyczące dialektu śląskiego. *Ein schlesisch-polnische Urkunde vom Jahre 1587*²⁴ przedstawia dokument śląski, jedyny znany z XVI wieku, znaleziony w archiwum państwowym w Berlinie. Tekst pisany był gwara dolnośląską z okolic Kluczborka (w dokumencie występuje forma *Kruczbork*). Jest to akt zapisu placu pewnemu mieszczaninowi. Przedrukowany oryginał został opatrzony uwagami wydawcy o zachowanych tam właściwościach dialektu śląskiego. Drugi przyczynek, *Ein schlesisch-polnische Hochzeitsgedicht aus dem XVIII Jahrhunderts*²⁵, zawiera tekst pieśni weselnej 50-wierszowej z 1641 roku, wydrukowanej wraz z siedmioma niemieckimi pieśniami we Wrocławiu w broszurze odnalezionej w Bibliotece Uniwersyteckiej. W pieśni tej przechowały się cechy dialektu śląskiego, jak na przykład *á* pochylone (oddoł).

W dorobku naukowym wrocławskiego uczonego znajdziemy jeszcze prace z zakresu folklorystyki, w których prezentuje równie nowoczesny warsztat metodologiczny²⁶. Drukowane w „Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift”, a w latach 1895–1899 regularnie w „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” dopełniają obrazu różnorodnych zainteresowań tego znakomitego slawisty, folklorysty i znawcy dziejów piśmiennictwa polskiego, a zwłaszcza staropolskiego.

²³ S. Drzażdżyński, *Die slavischen Ortsnamen des Kreises Leobschütz*, Leobschütz 1896.

²⁴ W. Nehring, *Ein schlesisch-polnische Urkunde vom Jahre 1587*, „Archiv für slavische Philologie” 5, 1881, s. 465–467.

²⁵ W. Nehring, *Ein schlesisch-polnische Hochzeitsgedicht aus dem XVIII Jahrhunderts*, „Archiv für slavische Philologie” 3, 1879, s. 647.

²⁶ Na przykład: *Über die „Jungfrau mit dem Fisch” auf dem Zobtenberge*, „Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift” 2, 1875, s. 223–227; *Erster Bericht über Aberglauben, Gebräuchen, Sagen und Marchen in Oberschlesien*, „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” 2, 1896, z. 3, s. 3–18; *Zweiter Bericht über Aberglauben, Gebräuchen, Sagen und Marchen in Oberschlesien*, „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” 4, 1897, z. 4, s. 75–87.

Bibliografia

- Damroth K., *Die älteren Ortsnamen Schlesiens, ihre Entstehung und Bedeutung*, Beuthen 1896, rec. W. Nehring, „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” 4, 1901, z. 7, s. 73–75.
- Drzażdżyński S., *Die slavischen Ortsnamen des Kreises Loebischuetz*, Loebischuetz 1896, rec. W. Nehring, „Mitteilungen der Schlesischen Gesellschaft für Volkskunde” 4, 1901, z. 7, s. 75–78.
- Drzażdżyński S., *Słowiańskie nazwy miejscowe na Śląsku*, „Wisła” 19, 1905, s. 337–364, 497–523.
- Handel J., *Dzieje językoznawstwa polskiego*, Lwów 1929.
- Karłowicz J., *Gwara kaszubska*, Warszawa 1898, rec. W. Nehring, „Kwartalnik Historyczny” 15, 1901, s. 525–530.
- Leciejewski J., *Władysław Nehring*, „Kwartalnik Etnograficzny Lud” 15, 1909.
- Lehr-Spławiński T., *Lechowie*, [w:] *Słownik starożytności słowiańskich*, t. 3, cz. 1, Warszawa-Kraków, s. 12.
- Nehring W., *Rzecz o słowiańskich nazwach miejscowych wypowiedzianych przez Nehringa we Wrocławskim Muzeum Starożytności Śląskich*, „Ateneum” 2, 1884, s. 393–394.
- Nehring W., *Schlesische Ortsnamen auf -wit (-itz)*, „Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift” 1888, s. 485–449.
- Nehring W., *Schlesische Ortsnamenforschung*, „Archiv für slavische Philologie” 9, 1886, s. 143–148.
- Nehring W., *Ueber die Namen fuer Polen Und Lechen*, „Archiv für slavische Philologie” 3, 1879, s. 467–478.
- Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998.
- Pośpiech J., *Folklorystyka śląska w pracach Władysława Nehringa*, „Studia Śląskie” 26, 1974, s. 261–272.
- Pośpiech J., *Tradycje folklorystyczne na Śląsku w XIX i XX w. (do roku 1939)*, Warszawa-Wrocław 1977, s. 120–127.
- Roszkowska W., *Władysław Nehring — profesor*, „Z Polskich Studiów Slawistycznych”, seria 3 „Nauka o Literaturze”, red. Z. Libera, Warszawa 1968.
- Sochacka S., *Działalność slawistyczna Wł. Nehringa*, Opole 1980.
- Weinhold K., *Zur Entwicklungsgeschichte der Ortsnamen in deutschen Schlesiens*, Breslau 1887, rec. W. Nehring, „Archiv für slavische Philologie” 11, 1888, s. 143–148.

Władysław Nehring’s research devoted to Silesia

Summary

W. Nehring’s onomastic and dialectologic interests can be followed based on a few texts only. They document not only excellent knowledge of methodologic papers of Slavic onomastic founders as F. Miklosich but Silesian names problems — especially patronimic forms with suffixes *-ic*, *-ice*, *-wice* which in German were changed into *-itz*, *-witz* as well. Nehring points out also the substitution phenomenon and underlines that suffix *-witz* often replaces other Polish suffixes such as: *-ce*, *-ec*, *-ica*.

Romana Łobodzińska
 Uniwersytet Wrocławski
 Instytut Filologii Polskiej
 pl. Nankiera 15
 50-140 Wrocław
 e-mail: lobodzinska@interia.pl